

Інформація щодо стану та перспектив залучення допомоги ЄС

Поточний стан надання допомоги ЄС

На сьогодні ЄС залишається одним із ключових партнерів України, який надає безпрецедентну за обсягами фінансову, технічну, гуманітарну, військову допомогу Україні, а також політичну підтримку на шляху до вступу України до ЄС.

За інформацією Представництва ЄС в Україні, загальні обсяги допомоги Україні з боку ЄС складають:

| 2014 рік (млн. дол. США) | 2015 рік (млн. дол. США) | 2016 рік (млн. дол. США) | 2017 рік (млн. дол. США) (по курсу НБУ на 01.01.2018) | 2018 рік (млн. дол. США) (по курсу НБУ на 01.01.2019) | 2019 рік (млн. дол. США) (по курсу НБУ на 01.01.2020) | 2020 рік (млн. дол. США) (по курсу НБУ на 01.01.2021) | 2021 рік (млн. дол. США) (по курсу НБУ на 01.01.2022) | 2022 рік (млн. дол. США) (по курсу НБУ на 01.01.2023) | 2023 рік (млн. дол. США) (по курсу НБУ на 01.01.2023) | 2024* рік (млн. дол. США) (по курсу НБУ на 01.01.2024) |
|-----------------------------|-----------------------------|-----------------------------|---|---|---|---|---|---|---|--|
| 437,3 | 247,50 | 326,87 | 218,61 | 247,3 | 237,5 | 235,5 | 207,56 | 782,1 | 852,5 | 483,1 |

* - прогноз

Рада ЄС 17.12.2020 затвердила Багаторічну фінансову перспективу на 2021-2027 роки, яка набрала чинності з 1 січня 2021 року.

Відповідно до прийнятого Радою рішення, затверджено довгостроковий бюджет у розмірі 1 074,3 млрд. євро для ЄС (у цінах 2018 року), включаючи фонд “ЄС наступного покоління” - €750 млрд., що дозволить ЄС надати безпрецедентні 1,8 трлн. євро фінансування впродовж найближчих років на підтримку відновлення економіки після наслідків пандемії COVID-19 та довгострокових пріоритетів ЄС у різних напрямках.

У рамках нової **Багаторічної фінансової перспективи ЄС на 2021-2027 роки** (БФП) затверджено інструмент «Сусідство, розвиток та міжнародне співробітництво – Європа у світі» (NDICI-Global Europe) із бюджетом **70,8 млрд. євро**. Також інструмент NDICI доповнюватимуть:

- ✓ Інструмент перед вступної допомоги (IPA III) - €14.2 млрд.;
- ✓ Гуманітарна допомога - €10,3 млрд.;
- ✓ Інструмент Спільної зовнішньої та безпекової політики (CFSP) - €2,4 млрд.;
- ✓ Інструмент для закордонних територій, у т. ч. Гренландії (OCTs) - €444 млн.;
- ✓ Інше - €1,4 млн.

9 червня 2021 року Європейський Парламент та Рада ЄС підписали

Регламент про створення Інструменту сусідства, розвитку та міжнародного співробітництва – Європа у світі (the Neighbourhood, Development and International Cooperation Instrument - Global Europe, NDICI-Global Europe) набрав чинності 14 червня 2021 року.

У грудні 2021 року ЄК затверджено **Багаторічну індикативну програму для України**. Документ розрахований для виконання протягом 7 років.

Відповідно до цього документу пріоритетними напрямками допомоги Україні з боку ЄС є:

1. **стійка інтегрована економіка** – підтримка ЄС відновлення та розвитку економіки в умовах пост-COVID-19 (**224 млн. євро**);
2. **підзвітні установи, верховенство права та безпека** – підтримка ЄС надаватиметься у сферах боротьби з корупцією, реформи держуправління, децентралізації, забезпечення прав нацменшин, інтегрованого управління кордонами, боротьби із організованою злочинністю, забезпечення правопорядку (**128 млн. євро**);
3. **стійкість до зміни клімату навколишнього середовища** – підтримка реформ для сталого розвитку та переходу до кліматично-нейтральної економіки відповідно до положень Угоди про асоціацію, пріоритетів ЄС в рамках Європейського зеленого курсу та цифровізації, а також пріоритетів розвитку Східного партнерства 2020+ (**96 млн. євро**);
4. **стійка цифрова трансформація** – підтримка реформ у напрямі цифрової трансформації відповідно до найкращих практик ЄС, удосконалення правового регулювання в цій сфері, забезпечення відповідності законодавства нормам та правилам ЄС, розширення переваг Єдиного цифрового ринку ЄС для України (**64 млн. євро**);
5. **стійке, гендерно-рівне, справедливе та інклюзивне суспільство** – підтримка ЄС населення у зв'язку із конфлікту на Сході України, а також анексією Криму, підтримка незалежних ЗМІ для боротьби з дезінформацією, підтримка соціальної згуртованості, покращання управління безпекою на пунктах перетину на лінії розмежування, покращання доступу до адміністративних послуг, підвищення спроможності щодо знешкодження вибухонебезпечних залишків війни, включаючи міни, підтримка розвитку системи охорони здоров'я в Україні (**96 млн. євро**).

На поточний момент допомога ЄС Україні надається на виконання положень Порядку денного асоціації Україна – ЄС та Угоди про асоціацію з ЄС в рамках:

- **318 проектів технічної допомоги ЄС** (пройшли державну реєстрацію) на загальну суму приблизно **639,1 млн. євро**, що реалізуються через національні та регіональні програми допомоги ЄС, програми прикордонного співробітництва, механізм Twinning, освітню програму Еразмус+, програми Креативна Європа, CEF, Life та Інструмент ядерної безпеки;

- **1 програми секторальної бюджетної підтримки** на загальну суму

90 млн. євро у сфері державного управління.

Допомога ЄС Україні надається відповідно до:

Рамкової угоди між Урядом України і Комісією Європейських Співтовариств від 12.12.2006, ратифікованої згідно із Законом від 03.09.2008 № 360-VI;

Порядку залучення, використання та моніторингу міжнародної технічної допомоги, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15.02.2002 № 153;

Порядку підготовки, виконання та проведення моніторингу програм секторальної бюджетної підтримки Європейського Союзу в Україні, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 15.09.2010 № 841.

Відповідно до положень Рамкової угоди, протягом 2024 року підписано 9 міжнародних договорів України про фінансування нових та продовження діючих програм допомоги Україні з боку ЄС.

Довідково: перелік угод:

- *Додаткова угода № 1 (у формі обміну листами) між Урядом України та Європейською Комісією, що діє від імені Європейського Союзу, до Угоди про фінансування заходу “Підтримка ЄС для відновлення та реформ”;*
- *Додаткова угода № 2 (у формі обміну листами) між Урядом України та Європейською Комісією, що діє від імені Європейського Союзу, до Угоди про фінансування заходу “Підтримка громадянського суспільства та культури”;*
- *Додаткова угода № 1 (у формі обміну листами) до Угоди про фінансування Річної програми дії 2020 року щодо співробітництва у сфері ядерної безпеки між Урядом України та Європейською Комісією, яка діє від імені Європейського Союзу;*
- *Додаткова угода № 3 (у формі обміну листами) між Урядом України та Європейською Комісією, що діє від імені Європейського Союзу, до Угоди про фінансування заходу “Програма технічного співробітництва 2019 року”;*
- *Додаткова угода № 7 (у формі обміну листами) між Урядом України та Європейською Комісією, що діє від імені Європейського Союзу, до Угоди про фінансування програми “Підтримка комплексного реформування державного управління в Україні” (ENI/2016/039-569);*
- *Додаткова угода № 3 (у формі обміну листами) між Урядом України та Європейською Комісією, що діє від імені Європейського Союзу, до Угоди про фінансування заходу “Програма ЄС з підтримки України в надзвичайній ситуації” (NDICI-GEO-NEAR/2022/ACT-60748);*
- *Додаткова угода № 1 (у формі обміну листами) між Урядом України та Європейською Комісією, що діє від імені Європейського Союзу, до Угоди про фінансування заходу “Підтримка швидкого відновлення України (Контракт з розбудови держави та посилення стійкості)”;*
- *Додаткова угода № 2 (у формі обміну листами) між Урядом України та Європейською Комісією, що діє від імені Європейського Союзу, до Угоди про фінансування заходу “Підтримка ЄС для відновлення та реформ”;*
- *Угода про фінансування заходу “Програма технічного співробітництва для України на 2024 рік”.*

Участь України у програмах ЄС

ЄС підтримано ініціативу України щодо приєднання до участі у програмах ЄС, що відкриває широкі можливості для фінансування спільних з країнами-членами ЄС проектів у різних сферах, участі у спільних заходах щодо обміну досвідом, навчання, координації заходів щодо проведення реформ у різних

секторах економіки, покращання інфраструктури на кордонах з країнами-членами ЄС.

Протягом 2022-2023 років підписано міжнародні договори між Україною та ЄС про участь у 13 програмах на період 2021-2027 років:

- програмі "Креативна Європа";
- Рамковій програмі з досліджень та інновацій "Горизонт Європа" та Програмі з досліджень та навчання Європейського співтовариства з атомної енергії;
- LIFE - Програмі дій з довкілля та клімату;
- Програмі "Цифрова Європа";
- Програмі для співробітництва в митній сфері;
- програмі для співробітництва в галузі оподаткування «Fiscalis»;
- програмі “Єдиний ринок”;
- програмі “Механізми цивільного захисту”;
- програмі «Механізм «Сполучення Європи»»;
- програмі «EU4Health».
- програмі щодо боротьби із шахрайством;
- програмі “Права та цінності”
- програмі у сфері юстиції.

13 листопада 2024 року Президентом України внесено до Верховної Ради України законопроект для **ратифікації Угоди (у формі обміну листами) між Україною та ЄС про зупинення зобов’язань України щодо сплати фінансових внесків у зв’язку з угодами про приєднання до програм Союзу (реєстр номер 0294 від 13.11.2024)**. Звільнення України від сплати фінансових внесків дозволить заощадити протягом 2021-2027 років приблизно 3,16 млрд. гривень коштів державного бюджету України.

Допомога ЄС для протидії військовій агресії росії

ЄС продовжує надавати вагому фінансову підтримку Україні в умовах загарбницької війни з боку росії. ЄС також активно співпрацює з міжнародними партнерами, щоб Україна могла отримати необхідну матеріальну підтримку та притягнути росію до відповідальності за її злочинні дії на території України.

Від початку агресивної війни з боку Росії, ЄС, держави-члени та європейські фінансові установи, керуючись підходом «Команда Європи», виділили близько **118 мільярдів євро** у вигляді фінансової, гуманітарної, екстреної, бюджетної та військової підтримки:

- 13,8 мільярдів євро в рамках програми Ukraine Facility
- 31,8 мільярдів євро на підтримку фінансово-економічної та гуманітарної сфери;
- 43,5 мільярди євро у вигляді військової допомоги;

- 17 мільярдів євро надано державам-членам ЄС на покриття гуманітарних потреб людей, що рятуються від війни.

Також, ЄС у рамках Східного партнерства та Енергетичного співтовариства підтримує заходи, спрямовані на проведення реформ у сфері екології, а також на відбудову й модернізацію України.

Згідно з рекомендацією Європейської Комісії, у грудні 2023 р Європейська рада вирішила розпочати переговори з Україною про вступ до ЄС.

Комісія також запропонувала створити спеціальний інструмент фінансування на суму до 50 мільярдів євро для прогнозованої та гнучкої підтримки України на період 2024-2027 років з метою підтримки її відновлення, реконструкції та модернізації відповідно до шляху до ЄС. Український фонд працює з 1 березня 2024 року.

Глобальна продовольча безпека, «Шляхи Солідарності» і зернова ініціатива «Чорноморське»

Ініціатива «Шляхи солідарності» була запроваджена в травні 2022 року, щоб Україна могла експортувати зерно та іншу сільськогосподарську продукцію, а також імпортувати необхідні їй товари, від гуманітарної допомоги до кормів для тварин і добрива.

Зазначена ініціатива дозволила Україні експортувати близько **158 мільйонів тон** товарів, у тому числі понад **83 мільйони тон** сільськогосподарської продукції.

Також **32,9 мільйони тон** продукції експортується через Чорноморську зернову ініціативу.

Захист людей від війни

ЄС запровадив Тимчасову Директиву про захист, яка дає людям, які втікають від війни в Україні, право на проживання, доступ до ринку праці, медичне обслуговування та навчання дітей в ЄС.

Країни ЄС прийняли понад чотири мільйони українців, які перебувають в цих країнах використовуючи цю схему тимчасового захисту, який продовжено до березня 2025 року.

Гуманітарна допомога та цивільний захист

Європейська Комісія виділила **970 мільйонів євро** на програми гуманітарної допомоги в Україні, які будуть реалізовані гуманітарними партнерами на місцях. Гуманітарна допомога ЄС сприяє наданню притулку, багатоцільовій грошовій підтримці, охороні здоров'я, продовольчій допомозі, освіті в надзвичайних ситуаціях, а також водопостачанню і санітарії.

Через Механізм цивільного захисту ЄС були доставлені в Україну понад 152 000 тонн матеріальної допомоги; понад 3 750 пацієнтів з України переправлено для лікування до лікарень по всій Європі, також поставлено понад 8 300 генераторів і понад 3 400 трансформаторів для України. Ще 2 500

генераторів було доставлено через перепрофільовані спільні програми. ЄС також поставив Україні 35 мільйонів світлодіодних лампочок.

Підтримка у вигляді військового оснащення та підготовки кадрів

Допомога Україні з боку ЄС, що надається Європейським інструментом підтримки миру і безпосередньо державами-членами ЄС, становить **близько 43,5 млрд. євро**, зокрема: підтримка ядерної безпеки; розмінування; підтримка для притягнення до відповідальності РФ за військові злочини та інші найбільш тяжкі злочини в Україні; дипломатична підтримка України; санкції проти росії (наприклад, обмежувальні заходи та призупинення угоди про спрощення візового режиму).

Крім того, Місія ЄС з військової допомоги на підтримку України забезпечує невідкладні та довгострокові потреби Збройних сил України, зокрема 60 000 українських військових пройшли відповідну військову підготовку.

ЄС також надає підтримку в сферах: → енергетика та торгівля; → освіта та дослідження; → кіберстійкість і цифрові технології; → охорона та реконструкція культурної спадщини; → протидія російській дезінформації.

Перспективи залучення допомоги ЄС

Підтримка ЄС 2024-2027 роки

На Конференції з питань реформ, проведеної 21 червня 2023 року, Президент ЄК Урсула фон дер Ляєн повідомила про ініціативу **створення нового фінансового Інструменту для України з бюджетом 50 млрд. євро до 2027 року**.

Цей інструмент фінансуватиметься за рахунок 3-х джерел:

- грантів за рахунок бюджету ЄС;
- кредитів, залучених на міжнародних ринках капіталу;
- за рахунок конфіскованих російських активів.

За оцінкою ЄК, до 2027 року України матиме дефіцит бюджету близько 60 млрд. євро. Потреби для швидкого відновлення складають близько 50 млрд. євро. Таким чином, загальні потреби складають 110 млрд. до 2027 року, які наразі не забезпечені фінансуванням.

Тому Президентом ЄК було запропоновано покрити близько 45% цих потреб, що складатиме приблизно 50 млрд. євро.

Новий **Інструмент для України** підтримуватиме її зусилля щодо макрофінансової стабільності, сприяння відновленню, а також модернізації країни під час впровадження ключових реформ на шляху вступу до ЄС. Він підтримуватиме перехід до зеленої, цифрової та інклюзивної економіки, що поступово відповідатиме правилам та стандартам ЄС. Інструмент організовано на основі трьох напрямків:

- **Напрямок 1 – фінансова підтримка держави у формі грантів і позик.** Це забезпечить стабільне та передбачуване фінансування, що підтримуватиме стійкість фінансів України та водночас забезпечуватиме міцну основу для захисту бюджету ЄС. Кошти за цим напрямком Інструменту надаватимуться на основі виконання **Плану України для відновлення, реконструкції та модернізації країни.**

- **Напрямок 2 – спеціальна інвестиційна рамкова програма для України,** розроблена для залучення та мобілізації державних і приватних інвестицій для відновлення та реконструкції України на підтримку виконання Плану. Вона доповнить усі існуючі інструменти підтримки України, такі як об'єднання зусиль та надання гарантій, з можливістю розширення, коли цьому сприятимуть умови.

- **Напрямок 3 – технічна допомога та інші допоміжні заходи,** включно з мобілізацією досвіду щодо реформ, підтримкою муніципалітетів, громадянського суспільства та інших форм двосторонньої допомоги, які зазвичай доступні для країн, що готові до вступу в межах Інструменту підготовки до вступу (ІРА), а також підтримку цілей Плану України. У рамках цього напрямку також можливо буде підтримувати інші ініціативи, спрямовані на реагування на російську агресію проти України, в тому числі на забезпечення дотримання міжнародного права щодо злочинів, скоєних Росією на території України. Субсидії відсоткової ставки на вартість позик також покриватимуться в межах цього напрямку.

Передбачається, що загальна сума Інструменту становитиме до 50 мільярдів євро на період з 2024 по 2027 рік як для грантів, так і для позик. Гранти будуть мобілізовані за допомогою нового спеціального інструменту, запропонованого в частині середньострокового перегляду багаторічної фінансової програми (MFF). Позики будуть гарантовані резервом, подібно до поточного фінансування в рамках Макрофінансової допомоги «Плюс» (MFA+).

Реалізація Плану відновлення має стати основою для прозорості, аудиту та контролю, щоб забезпечити захист фінансових інтересів ЄС.

По-перше, у частині реформ, передбачених Планом, мають бути суттєво вдосконалені системи аудиту та контролю української держави.

По-друге, Комісія зможе здійснювати перевірки проектів щодо виконання Плану в будь-який момент проектного циклу.

По-третє, спеціальна незалежна аудиторська рада допомагатиме Комісії, регулярно звітуючи про використання коштів, витрачених на досягнення цілей Інструмента, і надаючи рекомендації Україні.

У березні 2024 року План України було затверджено Урядом України (розпорядження Кабінету Міністрів України від 18 березня 2024 р. № 244-р.) Це конкретний перелік структурних реформ та заходів, які сприятимуть стійкому розвитку економіки України, «зеленому» переходу, цифровій трансформації та європейській інтеграції.

15 квітня 2024 року Європейська Комісія схвалила План України у межах Інструменту ЄС Ukraine Facility на 2024-2027 роки.

Відповідно до фінансового інструменту Європейського Союзу Ukraine Facility до Держбюджету України надійшли кошти:

- в квітні п. р. перший та другий транш обсягом 4,5 млрд євро та 1,5 млрд євро;

- в липні п. р. надійшов транш безумовного фінансування (Pre – financing) обсягом 1,9 млрд євро;

- в серпні п. р. надійшло ще 4,2 млрд євро від Європейського Союзу. *Кошти є частиною макрофінансової допомоги ЄС в межах фінансового інструменту Ukraine Facility. Транш складається з пільгового фінансування – 2,7 млрд євро, та гранту – 1,5 млрд євро. Фінансування буде спрямовано на забезпечення пріоритетних соціальних та гуманітарних видатків держбюджету.*

Загальний обсяг залученого фінансування від ЄС у 2024 році становить понад 12 млрд євро. Наступний транш Україна може отримати до кінця поточного року, за умови виконання всіх індикаторів.

Законом України № 3786-іх від 06.06.202 було ратифіковано Рамкову угоду між Україною та Європейським Союзом щодо спеціальних механізмів реалізації фінансування Союзу для України згідно з інструментом Ukraine Facility, яка для України набрала чинності 20 червня 2024 року.